

Πρόλογος

Τον Σεπτέμβριο του 2009 η διεθνής κοινή γνώμη θεωρούσε, ότι η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007 είχε αντιμετωπισθεί με επιτυχία. Τα μέτρα που είχαν λάβει οι ανεπτυγμένες χώρες – δραστική μείωση των επιτοκίων, χρηματοδότηση των τραπεζών με δημόσιους πόρους σε πρωτόγνωρο ύψος, στήριξη ορισμένων κρατών από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχαν αποτρέψει τη γενική οικονομική κατάρρευση. Οι εφημερίδες ανέφεραν σειρά καλών ειδήσεων: Οι τιμές των μετοχών στα χρηματιστήρια σημείωναν πάλι άνοδο· η ρευστότητα στις αγορές αυξανόταν· οι τράπεζες είχαν πάλι τη δυνατότητα να αντλήσουν κεφάλαια· οι διαφορές μεταξύ των επιτοκίων δανεισμού στις διάφορες αγορές είχαν μειωθεί θεαματικά.¹

Η Σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων των πιο ανεπτυγμένων κρατών (G20) σε συνεδρίαση της τον Σεπτέμβριο του 2009 στο Pittsburgh των Ηνωμένων Πολιτειών επιβεβαίωσε επίσης ότι απέδωσαν οι πολιτικές των προηγμένων χωρών. Διαπίστωσε την επάνοδο σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.² Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 10/11 Δεκεμβρίου του 2009 ήταν επίσης αισιόδοξο. Ανέφερε, ότι «η οικονομική κατάσταση αρχίζει να σταθεροποιείται και η εμπιστοσύνη αυξάνεται. Προβλέπεται μια ασθενής ανάκαμψη το 2010 και η επιστροφή σε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης το 2011».³

¹ Βλ. M. Wolf, Le Monde 8.9.2009 Economie σελ. 2. P. A. Delhommais, La crise de 1929 n'aura pas lieu, Le Monde 6/7.9.2009 σελ. 26.

² Βλ. Le Monde 27/28.9.2009 Economie σελ. 12.

³ European Council 10/11.12.2009 Conclusions σελ. 3.

Υπήρχαν και κριτικές φωνές. Επεσήμαιναν ότι «μετά την κρίση» τα πράγματα δεν θα είναι ρόδινα.⁴ Η εμπειρία, υποστήριζαν, δείχνει ότι οι χρηματοοικονομικές κρίσεις ανοίγουν βαθιές πληγές. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται σε βαθμό που καθιστά μια περιοριστική πολιτική αναγκαία. Οι ρυθμοί ανάπτυξης επανέρχονται αλλά σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο και ο κίνδυνος μιας μακρόχρονης στασιμότητας είναι μεγάλος. Πεποίθηση όλων ήταν όμως ότι η κρίση ξεπεράστηκε και θα επικρατήσει εφεξής η συνηθισμένη κατάσταση μιας ικανοποιητικής πορείας, αλλά με προβλήματα που θα απαιτούν εντατικότερες προσπάθειες για να εξασφαλισθούν σταθερότητα και ανάπτυξη. Πρόγνωση για μια εκτεταμένη κρίση χρέους που θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπήρξε.

Από τα μέσα Οκτωβρίου άρχισαν να πληθαίνουν οι επισημάνσεις «ότι ο φόβος του χρέους θα πάρει τη θέση του φόβου της κρίσης».⁵ Οι προβλέψεις για τις πορείες των προϋπολογισμών των κρατών μελών έδειχναν ότι σε πολλές χώρες το έλλειμμα θα ξεπεράσει αισθητά το ανώτατο επιτρεπτό όριο 3% του ΑΕΠ, σε πολλές μάλιστα θα φτάσει σε επίπεδο μεταξύ του 5% και του 10% του ΑΕΠ. Τέτοια ελλείμματα, υπό τις συνθήκες ύφεσης που είχε προκαλέσει η κρίση, θα οδηγούσαν σε ταχύτατη αύξηση του δημοσίου χρέους. Ορισμένοι οικονομολόγοι υποστήριζαν ότι θα πρέπει να υπάρξει μία άμεση αντίδραση των κυβερνήσεων με ταχύτατη μείωση των δημοσίων δαπανών. Όμως κατά την κυρίαρχη άποψη στην Ένωση ο γρήγορος περιορισμός των ελλειμμάτων ήταν πιθανό να επαναφέρει την ύφεση που είχε μόλις

⁴ Βλ. Pisani-Ferry Le Monde 29.9.2009 Economie σελ. 1.

⁵ J. Pisani-Ferry, La peur de la dette, Le Monde 27.10.2009 Economie σελ.1. Βλ. επίσης M. Wolf, La dette ce fardeau soutenable Le Monde 1.12.2009 Economie σελ. 2.

ξεπεραστεί. Θεωρούσαν ότι ήταν νωρίς η Ένωση να εφαρμόσει μια κοινή στρατηγική για την αντιμετώπιση του θέματος του χρέους. Κάθε χώρα θα έπρεπε να επιδείξει σύνεση και να εργασθεί μόνη της με τα παραδοσιακά μέσα για να επιτύχει τη σταθεροποίηση της οικονομίας της.

Στο κλίμα αυτό της αμφιβολίας και της αναποφασιστικότητας η είδηση, ότι το έλλειμμα της Ελλάδας για το 2009 έχει φτάσει 12% του ΑΕΠ, έστρεψε την προσοχή όλων στην Ελλάδα. Η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη τη θεώρησε ως ειδική περίπτωση υπερβολικά σπάταλης χώρας, η οποία κακώς συμμετέχει στην Ευρωζώνη. Η Ελλάδα ήταν το παράδειγμα ότι η κακή διαχείριση οδηγεί στην κρίση. Αποτελούσε εξαίρεση στην Ένωση.

Με την πάροδο χρόνου και άλλες χώρες παρουσίασαν συμπτώματα όμοια με εκείνα της Ελλάδας αν και σε διαφορετικό βαθμό. Η Πορτογαλία, η Ιρλανδία, η Ισπανία ακόμη και η Ιταλία χαρακτηρίστηκαν ως «χώρες σε κίνδυνο». Η κρίση χρέους μετατράπηκε έτσι από ελληνικό πρόβλημα σε πρόβλημα της Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η προσπάθεια αντιμετώπισής της ανέδειξε την ανάγκη της αναδιάρθρωσης των ευρωπαϊκών θεσμών. Θέμα που παραμένει αναπάντητο παρά τις πολλές προσπάθειες που έγιναν.

Το βιβλίο αυτό θέλει να περιγράψει την εξέλιξη της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη, από τη στιγμή που εκδηλώθηκε στην Ελλάδα έως το τέλος του 2012, όταν η Ευρωζώνη άρχισε να αναζητά μια ευρύτερη μόνιμη λύση για την οικονομική διακυβέρνησή της.